

Bild nr
1232

Tid
1925-1930

Kategori / Plats
Båtar/ Fordon

Motiv
Fiskarhamnen

På bilden till vänster ligger 6 st. 1:a klass ångkolvdrivna torpedbåtar ur Torpedbåtsflottiljen i Fiskarhamnen Dalarö. De hade en torpedtub i stäven. Båtarna omklassades till Vedettbåtar 1921.

Till höger 4 st. Vedettbåtar klass 50.

På masterna syns identitetstecken för båtarna. Det var då lättare att identifiera båtarna på långt avstånd.

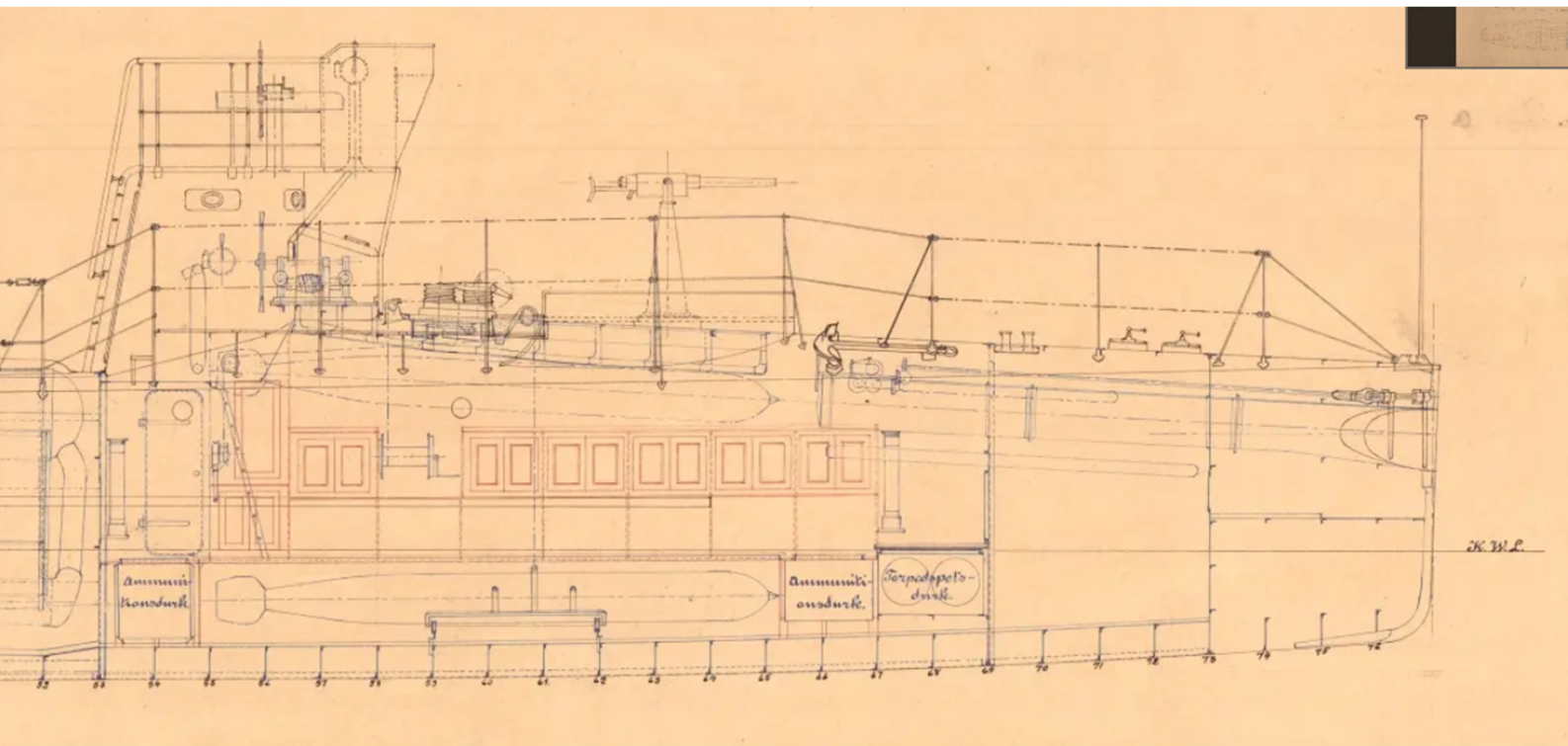
Nr	Namn	Sjösatt	Identitetstecken
44	Arcturus	1909	Inget tydligt tecken synligt (kan vara skymt).
52	Pollux	1909	Två horisontella streck.
51	Castor	1909	En triangel med spetsen uppåt.
46	Argo	1909	En triangel med spetsen nedåt.
45	Altair	1909	Två lutande horisontella streck.
43	Antares	1909	Ett enkelt horisontellt streck.

4 st vedettbåtar ombyggda till minsvepare

Nr 50 (Rigel): Sjösatt 1910. Utrangerad 1944 (skrotad 1946).

<https://digitaltmuseum.org/021176010989/pollux-1909/media?slide=0>

Hej,

Tack för att du kontaktar Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria.

Denna historiska bild visar en samling svenska torpedbåtar av första klass från början av 1900-talet. Det rör sig om: 43: Antares; 44: Arcturus; 45: Altair; 46: Argo; 51 Castor och 52: Pollux samt några där numret inte syns. Dessa fartyg är beskrivna i boken: **ÖRLOGSFARTYG:**

Svenska maskindrivna fartyg under tretungad flagg av Gustaf von Hofsten & Jan Waernberg på s.221. På sidan 223 finns en närapå identisk bild som den som du har skickat till oss.

Där står: "Torpedbåtsflottiljen till ankars sommaren 1923. Här kan de olika tecknen tydligt ses, som fördes på aktra mastern för att underlätta identifiering."

Med vänliga hälsningar.

Margrit Wettstein

Hej Anders,

Förstorade bilden jag fick av dig och såg att fartygen till höger i bild har en annan skrovform än de till vänster.

Det är då också möjligt att se numret 50 på det högre babords fribord av första båten.

Det betyder att de båtarna hör till 50-serien och har istället för stävlucka för torpeden, däcksmonterade vridbara tubställ.

Fördelen med denna ändring var att fartyget inte behövde riktas in mot målet, vilket var nödvändigt med den tidigare 40-serien.

Tommy

[Kjell Darsund](#)

De hade en torpedtub i stäven. En av dem ligger som vrak på botten i Hårsfjärden. Den har fortfarande kvar tuben i fören, dock inte hela.

Ångkolvsdrivna torpedbåtar i Flottans tjänst 1894-1910. Klassades om som Vedettbåtar 1918. Utrangerades 1926

De var med även under VK2. Hotet från tyskarna bl a i Norge, gjorde att man ville ha kontroll på alla svenska hamnar, inklusive vår största insjö.

Väneravdelningen organiserades 1941. Förbandet bestod av tre vedettbåtsdivisioner. Bland vedettbåtarna fanns bl a några av de fd torpedbåtarna (Iris, Thetis, Astrea, Spica.

Källa: Marinkommando Väst, kronologi

Hej Anders,

Det är äldre torpedbåtar från förra seklets början. Anlitade AI för att få svaret bekräftat eftersom de inte med de ID-numren på fotografiet finns dokumenterade i standardverket Örlogsfartyg av von Hofsten/Waernberg. Det byggdes ganska många av den här typen i olika tidsomgångar. I förteckningen nedan kan du se en del av dem. De var utrustade med trippelångmaskiner med ca 700 hk och gjorde 20 knop. 2st 38 cm torpeder och 2 st 37 mm kanon. 14 mans besättning. Kallades genom sitt utseende för cigarrer.

Runt sekelskiftet 1900 hade den svenska flottan en serie ångdrivna **1:a klass torpedbåtar**. Dessa båtar fick ursprungligen namn, men när de senare under 1920-talet klassades om till **vedettbåtar**, tilldelades de nummer i just **40- och 50-serien**. [[1](#), [2](#)]

Här är de fartyg som sjösattes omkring 1900–1911 och som senare bar dessa nummer:

40-serien (Vedettbåtar V39–V49)

Dessa båtar tillhörde främst den fransk-inspirerade *Plejad*-klassen och dess efterföljare, sjösatta mellan 1905 och 1910. [[1](#), [2](#)]

- V39 (Iris)**: Sjösatt 1909.
- V40 (Thetis)**: Sjösatt 1909.
- V41 (Spica)**: Sjösatt 1908.
- V42 (Astrea)**: Sjösatt 1909.
- V43 (Antares)**: Sjösatt 1909.
- V44 (Arcturus)**: Sjösatt 1909.
- V45 (Altair)**: Sjösatt 1909.
- V46 (Argo)**: Sjösatt 1909.
- V47 (Polaris)**: Sjösatt 1910.
- V48 (Perseus)**: Sjösatt 1910.
- V49 (Regulus)**: Sjösatt 1910.

De ångdrivna 1:a klass torpedbåtarna i 40- och 50-serien (senare vedettbåtar) utrangerades i huvudsak **efter andra världskrigets slut, omkring 1947**.

Trots att de sjösattes redan kring sekelskiftet 1900, fick de en ovanligt lång tjänstgöringstid på nästan 40 år eftersom Sverige behövde allt tillgängligt tonnage för neutralitetsvakten under krigsåren 1939–1945. [[1](#), [2](#)]

Öde för specifika enheter

Här är utrangeringsåren för några av de mest kända fartygen i dessa serier:

- V39 (Iris)**: Utrangerad 1947.
- V40 (Thetis)**: Utrangerad 1947.
- V41 (Spica)**: Utrangerad 1947.
- V48 (Perseus)**: Fungerade som minsvepare under kriget och utrangerades 1947.
- V50 (Rigel)**: Utrangerad 1944 (skrotad 1946).
- V51 (Castor)**: Utrangerad 1940.
- V53 (Vega)**: Utrangerad 1941. [[1](#), [2](#), [3](#)]

•

Bakgrund till utrangeringen

1.Teknisk föråldring: Efter 1945 var ångmaskinsdrivna torpedbåtar hopplöst omoderna jämfört med de nya, snabba [motortorpedbåtarna](#) som drevs av diesel- eller bensinmotorer.

2.Omklassificering: De flesta av dessa båtar hade redan 1921–1928 klassats om från torpedbåtar till [vedettbåtar](#) (bevakningsbåtar) då de inte längre höll måttet för torpedanfall.

3.Skrotning: De flesta av skroven såldes som skrot kort efter utrangeringen för att återvinna stålet, vilket var vanligt under efterkrigstiden. [[1](#), [2](#), [3](#)]<

Tecknen i masterna är fartygets "**visuella ID-nummer**". Eftersom fartygsnumret på skrovet ofta var svårt att se på avstånd, i hög sjö eller vid krutrök, användes dessa geometriska figurer för att man snabbt skulle kunna se vilken båt som var vilken inom divisionen.

- Nr 44 (Arcturus):** Inget tydligt tecken synligt (kan vara skymt).
- Nr 52 (Pollux):** Två horisontella streck/ribbor (liknar ett "likhetstecken").
- Nr 51 (Castor):** En triangel (eller kon) med spetsen uppåt.
- Nr 46 (Argo):** En triangel med spetsen nedåt ovanför ett horisontellt streck.
- Nr 45 (Altair):** Två horisontella streck placerade med ett mellanrum.
- Nr 43 (Antares):** Ett enkelt horisontellt streck (en ribba).

Varför olika tecken?

I flottans reglemente fanns en fastställd lista för hur varje nummer i en division skulle markeras. Det fungerade precis som dagens nummerskyltar:

1.Identifiering: Divisionschefen kunde ge order via signalflaggor till en specifik båt ("Båt med triangel – öka farten").

2.Sjömanskap: Vid nattövningar eller tät dimma var dessa figurer ofta det enda som siluetten av fartyget avslöjade för de bakomvarande båtarna.

3.Ordning: Det hjälpte fartygen att hålla sin exakta plats i linjeformationen.

Tecknen var vanligtvis gjorda av **målad plåt eller träramar** för att vara så tydliga som möjligt mot den ljusa himlen

- V39 (Iris)**: Utrangerad 1947.
- V40 (Thetis)**: Utrangerad 1947.
- V41 (Spica)**: Utrangerad 1947.
- V48 (Perseus)**: Fungerade som minsvepare under kriget och utrangerades 1947.
- V50 (Rigel)**: Utrangerad 1944 (skrotad 1946).
- V51 (Castor)**: Utrangerad 1940.
- V53 (Vega)**: Utrangerad 1941. [[1](#), [2](#), [3](#)]

- V39 (Iris)**: Sjösatt 1909.
- V40 (Thetis)**: Sjösatt 1909.
- V41 (Spica)**: Sjösatt 1908.
- V42 (Astrea)**: Sjösatt 1909.
- V43 (Antares)**: Sjösatt 1909.
- V44 (Arcturus)**: Sjösatt 1909.
- V45 (Altair)**: Sjösatt 1909.
- V46 (Argo)**: Sjösatt 1909.
- V47 (Polaris)**: Sjösatt 1910.
- V48 (Perseus)**: Sjösatt 1910.
- V49 (Regulus)**: Sjösatt 1910.

- *Iris* (1908)
- *Thetis* (1908)
- *Spica* (1908)
- *Astrea* (1909)
- *Antares* (1909)
- *Arcturus* (1909)
- *Altair* (1909)
- *Argo* (1909)
- *Polaris* (1909)
- *Perseus* (1910)
- *Regulus* (1910)
- *Rigel* (1910)
- *Castor* (1909)
- *Pollux* (1909)
- *Vega* (1910)
- *Vesta* (1910)

- Nr 44 (Arcturus)**: Inget tydligt tecken synligt (kan vara skymt).
- Nr 52 (Pollux)**: Två horisontella streck/ribbor (liknar ett "likhetstecken").
- Nr 51 (Castor)**: En triangel (eller kon) med spetsen uppåt.
- Nr 46 (Argo)**: En triangel med spetsen nedåt ovanför ett horisontellt streck.
- Nr 45 (Altair)**: Två horisontella streck placerade med ett mellanrum.
- Nr 43 (Antares)**: Ett enkelt horisontellt streck (en ribba).